

Regionalitás és oktatás európai dimenzióban*

Berényi Dénes

Ebben a címben két kulcsszó van: a regionalitás és az oktatás. Közismert a *régiók* szerepe az Európai Unióban és egyáltalán Európában. Nem egyszer különböző EU-n belüli összehasonlításoknál nem az országokat, hanem a régiókat állítják egymással szembe (pl. legszegényebb és leggazdagabb régiók stb.). Egy másik megközelítésben az is ismeretes, hogy az EU határain túlnyúló régiók, mint pl. az Alpok-Adria régió, is milyen nagy szerepet játszanak a mai Európa életében.

A másik *az oktatás*. Itt elsősorban a felsőoktatást, az egyetemeket, főiskolákat kell tekintenünk. Tudjuk, hogy az oktatásban egyaránt fontos az alap-, a közép- és a felsőoktatás – ezek egyikének a másikkal szembeni elsődlegessége hasonló a „tyúk-tojás” dilemmához. Amiért mégis itt a felsőoktatást helyezzük előtérbe az a főiskolák és egyetemek új szerepe a társadalomban. Ma ugyanis ezek az intézmények hagyományos feladataikon túlmenően nemcsak a tudás forrásai (kutatás) és terjesztői (oktatás), de sok tekintetben a gazdasági életbe is jelentős mértékben beleszólnak (innováció, vállalkozás – tudományos ipari parkok). Csak mint érdekes momentumot, érdemes pl. megjegyezni, hogy Debrecen esetében, az egyetem költségvetése nagyobb, mint a városé. Ráadásul az oktatás sem csak a régi, megszokott keretek között folyik, hanem az élethosszig tartó tanulásnak megfelelően különböző kiegészítő, továbbképző tanfolyamokat, „ráképzéseket” indít, hiszen ma már a fiatal korban szerzett ismeretekkel nem lehet életünk végéig megélni. Ez nemcsak a diplomásokról van így, de szinte minden szakmánál. Gondoljunk például arra gépírónőre, aki – mondjuk – húsz éve megtanulta a „klasszikus” írógépet használni, vagy arra a cipészre, aki eredetileg csak a bőrtalphoz, esetleg még a gumitalphoz értett. Érdekes jelenség különben, hogy míg korábban az esti, levelező stb. tanulási lehetőséggel azok éltek, akiknek fiatal korukban nem volt alkalmuk tanulni, ma – amint Kozma Tamás egyik legutóbbi könyvében kimutatja – egyre inkább a diplomások veszik ezt igénybe továbbképzés céljából.

A regionalitás és a felsőoktatás azonban nem függetlenek egymástól. Éppen a fenti okokból, minden nagyobb, de közepes nagyságú város is, minden régió arra törekszik, hogy legyen felsőoktatási intézménye, ill. intézményei. Az EU ajánlása, hogy ezek egy régióon belül alkossanak hálózatot, az oktatásban, kutatásban, egyéb funkcióikban egészítsék ki egymást. Ez jelenti a közös kutatási projekteket, de az oktatásban is a feladatmegosztást: részben a specializálódást, részben – ennek keretében – a hallgatók részére az „áthallgatást”, bizonyos stúdiumoknak egy másik intézményben végzését.

Ezek alól a folyamatok alól Európa azon részében sem vonhatjuk ki magunkat, ahol mi élünk, sőt ezeknek az útját kell egyengetnünk.

* Megnyitó gondolatok 2005. április 1-én a „Regionalitás és oktatás európai dimenzióban” című konferencián.